

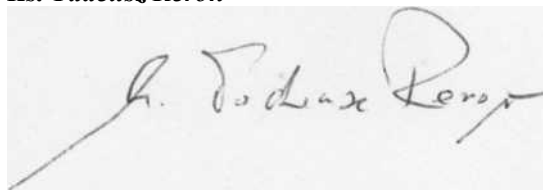
Ks. dr hab. Tadeusz RERON, prof. PWT Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu

TEZY DO EGZAMINU DOKTORSKIEGO

mgra lic. Adama CHRAPUSTY

1. Wartość oraz nienaruszalność i niezbywalność życia ludzkiego
2. Człowiek w obliczu śmierci i umierania
3. Prawa człowieka w doktrynie społecznej Kościoła
4. Nadużywanie Internetu i multimediów zagrożeniem dla życia moralnego chrześcijanina
5. Teologiczno-moralne aspekty niepłodności w małżeństwie

Ks. Tadeusz Reroń

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Ks. Tadeusz Reroń', written in a cursive style on a light-colored background.

Wrocław, dnia 18 sierpnia 2023 r.

Ks. dr hab. Tadeusz Reroń, prof. PWT
Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgra lic. Adama CHRAPUSTY, Znaczenie postu dla rozwoju życia chrześcijańskiego w kontekście współczesnych uwarunkowań społeczno-kulturowych, Kraków 2023, ss. 210. Promotor: ks. dr hab. Jan KALNIUK SM, prof. UPJPII

Post pojmowany jest najczęściej jako wyraz umiejętności częściowej rezygnacji z tego, co niezbędne dla życia. Zwykle ma się tu na myśli ograniczone przyjmowanie pokarmów (lub eliminację ich rodzajów, np. mięsa) oraz napojów. Post jest także odwrotnością upadku rajskiego, który w jakimś sensie był grzechem łakomstwa. Jest czynem o wielkiej randze, to nie tylko jakiś obrzęd lub zwyczaj, to akt kształtujący z życiem i śmiercią, zbawieniem i potępieniem., jego celem jest sublimacja wewnętrzna i przywrócenie pierwotnej harmonii, jak cechowała Adama przed upadkiem, kiedy to duch panował nad poruszeniem ciała. Chrześcijaństwo bynajmniej nie zawiera żadnej pogardy wobec ciała; wręcz przeciwnie, zachęca do szanowania zdrowia i właściwej troski o odpowiednią kondycję fizyczną. Ciało nie jest przeszkodą dla życia duchowego. „Nie toczymy walki przeciw krwi i ciału” (Ef 6,12) - pisze św. Paweł do Efezjan. W tym samym liście zaznacza, że „nigdy nikt nie odnosił się z nienawiścią do własnego ciała, lecz każdy je żywi i pielęgnuje, jak i Chrystus-Kościół” (Ef 5,29). Nie chodzi zatem o walkę z ciałem, okazywanie mu pogardy, czy też znęcanie się nad nim, lecz uporządkowywanie jego samolubnych poruszeń. W tym sensie należy rozumieć wezwanie do „poskramiania ciała” (1 Kor 9,27), „aby każdy umiał utrzymywać ciało własne w świętości i we czci, a nie w pożądliwej namiętności” (ITes 4, 4-5a). jest to konieczne do osiągnięcia właściwej harmonii wewnętrznej oraz - w dalszej kolejności - kontemplacji Boga.

W życiu duchowym ciało powinno być współpracownikiem duszy. Powinno ono samo wypełniać wolę Bożą i służyć w całym zakresie jego stosunków do niej, pomagając jej ze wszystkich sił. Dlatego, w tej perspektywie, człowiek nie powinien nie tylko nie nienawidzić swojego ciała, nie nawet, jak mówi św. Maksym, je kochać, ale bez namiętności, utrzymywać je, ale jak zwykłego sługę rzeczy boskich.

Właśnie Autor rozprawy doktorskiej Adam Chrapusta zajął się zagadnieniem znaczenia postu dla rozwoju życia chrześcijańskiego w kontekście współczesnych uwarunkowań społeczno-kulturowych.

Omówienie rozprawy. Dysertację Pana Chrapusty stanowi pięć rozdziałów poprzedzonych wykazem skrótów (s. 6), wstępem (s. 10-17) i co zasługuje na szczególną uwagę, uzupełnionych bogatą bibliografią (s. 189-205). Całość zamknięta jest podsumowującym zakończeniem (s. 181-187). Praca jest bardzo wnikliwa i rozpisana na rozdziały oraz paragrafy, co ułatwia dobre uchwycenie problematyki rozprawy w jej szczegółach.

We wstępie Autor podkreśla, że odrzucanie koncepcji osobowego Boga skutkuje nadawaniem ludzkiej egzystencji wyłącznie wymiaru horyzontalnego. Z wielką aktualnością wybrzmiewają obecnie słowa Konstytucji „Gaudium et spes”, że wielu ludzi nie dostrzega już wewnętrznej albo ją odrzuca”. Zrodzona obojętność religijna jest jedną z głównych przyczyn osłabienia wiary i tym samym kryzysu praktyki postnej (13-14).

W każdej rozprawie doktorskiej we wstępie należy zarysować cel dysertacji. Toteż Autor starał się z tego zadania wywiązać. Chciałbym w tym miejscu jednak zapytać Pana Chrapustę jaki jest właściwe cel niniejszej rozprawy doktorskiej, albowiem najpierw informuje Doktorant czytelnika we wstępie: „Warto zadać pytania: jaką rolę w chrześcijańskim życiu odgrywa post? Czy post jest jeszcze potrzebny współczesnemu człowiekowi? Jakie jest rozumienie biblijnego znaczenia postu?” (s. 10-11), z kolei na s. 15 twierdzi, że „celem niniejszej rozprawy jest wykazanie że praktyka postna ma istny wpływ w rozwoju chrześcijańskiego życia”.

Zarysowany we wstępie plan pracy jest słuszny. Omówienie rozdziałów jest jednakże nieco skromne. Autor powinien wyraźniej poinformować o zastosowanej metodzie w pracy. Brakuje we wstępie omówienia stanu badań.

Adam Charapusta **rozdziale pierwszym** (s. 18-51) prezentuje pojęcie rozwoju życia chrześcijańskiego. Przedstawia on najpierw ogólną charakterystykę życia chrześcijańskiego. Doktorant następnie przechodzi do wskazania środków służących rozwojowi życia chrześcijańskiego. W paragrafie trzecim Autor ukazuje etapy rozwoju życia chrześcijańskiego.

Jego **rozdział drugi** (s. 52-78) skupia się na ukazaniu istotnej wartości praktyki pokutnej dla rozwoju życia chrześcijańskiego. Doktorant wskazuje tu najpierw na pokutę jako wymóg natury ludzkiej. W dalszej części przedstawia pokutę w świetle Objawienia Bożego, a następnie pokazuje pokutę jako cnotę.

W **trzecim rozdziale** (s. 79- 106) Doktorant wskazuje na post jako uczynek pokutny. Najpierw podejmuje się omówienia pojęcia postu i przedstawienia jego charakterystyki. Z kolei naturalne postawy praktyki postnej i jej powszechność. Następnie omawia nadprzyrodzoną postawę postu.

Rozdział czwarty (s. 107-132) poświęcony jest wartości postu dla rozwoju życia chrześcijańskiego. Autor ukazuje najpierw wartość postu dla rozwoju życia moralnego, następnie znaczenie postu dla rozwoju życia religijnego, gdzie chodzi mu o religijną wartość postu. W końcu wskazuje na ascezę w duchu pokuty jako czynnik wspomagający praktykę pokutną.

Rozdział piąty natomiast (s. 133-180) omawia przejawy i przyczyny kryzysu praktyki postnej w kontekście konstytucji Paenitemini w oparciu o badania własne. Autor wskazuje tu przejawy kryzysu praktyki postnej, następnie przyczyny kryzysu praktyki postnej. Wskazuje tu także współczesne realia praktyki postu w świetle Konstytucji Paenitemini w oparciu o przeprowadzone przez siebie badania. W związku z tym przedstawił cel, materiał i metody badawcze oraz charakterystykę badań. Ukazał także dane wynikające z prowadzonych badań oraz podsumował wyniki przeprowadzonych przez siebie dociekań.

W zakończeniu (s. 181-187) Adam Chrapusta dokonując dość obszernego streszczenia dochodzi do wniosku, że analiza literatury źródłowej stała się podstawą do podania pozytywnej odpowiedzi na postawione we wstępie pytania, a mianowicie, że prawda o chrześcijańskiej roli postu poruszana przez posoborową literaturę teologiczną jest centralną w życiu duchowym chrześcijanina. Doktorant słusznie wykazuje, że Autorzy tekstów źródłowych stwierdzają, iż w każdym człowieku kryje się żywe pragnienie kontaktu z Bogiem jako najwyższą Istotą. Pragnienie to ujawnia się szczególnie w życiu tych osób, które wybrały Chrystusa. Z przeprowadzonych przez niego badań wynika niestety, że obecnie wielu młodych ludzi unika postu.

2. **Ocena rozprawy.** Wybór tematu przez A. Chrapustę jest bardzo trafny. Przedstawienie

problematyki postu stanowił zawsze przedmiot zainteresowania Kościoła, w jego posłudze nauczania i praktyce duszpasterskiej. W ostatnim czasie problematyka ta stała się szczególnie ważna i aktualna. Tym bardziej, że w kościelnym nauczaniu, wzywającym do wspomagania życia duchowego współczesnego człowieka. Dalekosiężnym celem postu jest wypracowanie w sobie wrażliwości na potrzeby innych i solidarność z najuboższymi, szczególnie z tymi, którzy żyją na granicy przetrwania lub giną z głodu i pragnienia. Post również jest jakimś obumieraniem, podjętym świadomie w duchowej komunii z cierpiącymi, w przekonaniu, że ofiara jednych w jakiś tajemniczy sposób przychodzi z pomocą drugim

Zanim zostanie bardziej szczegółowo oceniona strona merytoryczna i formalna pracy, już teraz warto podkreślić jej zasadniczy walor, jakim jest ukazanie najważniejszych postulatów

Zasadność tematu i jego sformułowanie. Nie ulega wątpliwości, że wartość przedstawionej do oceny rozprawy wiąże się najpierw w sposób istotny z wyborem problematyki. Zagadnienie ukazania, że właśnie post znajduje się w centrum teologii życia duchowego, jest nie tylko zagadnieniem niezwykle aktualnym w obecnych czasach, ale też jednym z najważniejszych aspektów posoborowego nauczania Kościoła.

Układ rozprawy. Układ rozprawy Aadama Chrapusty jest formalnie poprawny i merytorycznie uzasadniony. Autor zaprezentował w sposób kompetentny i rzetelny wyniki swoich wieloletnich badań. Przedstawiony układ pracy świadczy o dobrym odczytaniu ważnych akcentów w posoborowym nauczania Kościoła na temat roli postu w realizowaniu życia duchowego każdego chrześcijanina. Podział na wstęp, rozdziały, paragrafy i podpunkty oraz zakończenie, tworzy jasny plan podjętej refleksji i komplementarnie obejmuje całość zagadnienia.

Źródła i opracowania. Cennym dorobkiem pracy Doktoranta jest udokumentowanie swych wywodów materiałem źródłowym i bogatą literaturą. Autor dotarł do najważniejszych dokumentów Magisterium Kościoła na temat postu i jego roli we wzroście duchowym człowieka. Zebrana literatura jest wystarczająca do opracowania wymienionego tematu. Szkoda jednak, że nie uwzględnił w większej mierze literatury obcojęzycznej na zadany sobie temat, a mianowicie francuskiej, niemieckiej i angielskiej. Dobrze byłoby gdyby Autor dysertacji wziął pod uwagę m.in. takie pozycje, które można znaleźć w polskich zbiorach bibliotecznych: A. Grim, *Post*, Tyniec 1991; J. Piotrowski, *Post chrześcijański w świetle „Mów” papieża Leona Wielkiego*, Wrocław 1998; A. Muszala, *A z tej śmierci życie tryska. Śmierć jako najwyższy akt moralny*, Pelplin 2022. Szkoda, że Doktorant, omawiając zagadnienie roli postu dla życia duchowego współczesnego chrześcijanina, nie wziął pod uwagę duchowości niektórych ruchów religijnych, np. Ruch Szensztacki, Ruch Światło Życie, czy Ruch Fokolari.

Uwagi co do bibliografii i przypisów. Pan Chrapusta zawarł bibliografię na 32 stronach. Autor na początku pracy umieścił wykaz skrótów. Szkoda, że nie uwzględnił w nim takich m.in. pozycji bibliograficznych, które często cytuje, a które wydłużają niepotrzebnie przypisy: *Collectanea Theologica*, *Communio*, *Studia Theologica Varsaviensa*, *Ruch Biblijny i Liturgiczny*, *Słownik Teologii Biblijnej*, *Sosnowieckie Studia Teologiczne*, *Polonia Sacra*, *Studia Płockie*, czy *Poznańskie Studia Teologiczne*.

Doktorant przy podziale bibliografii nie ustrzegł się pewnych błędów. Dugą część bibliografii stanowią dokumenty Nauczania Papieskiego (s. 189-191). Stawiam pytanie, czym się kierował Doktorant przy ustalaniu kolejności poszczególnych dokumentów kościelnych?

Inną wartość bowiem stanowi encyklika, a inną np. orędzie, czy pozdrowienie skierowane do wiernych. Niektóre dokumenty nie odnoszą się wprost do tematu pracy, może należało zastosować dla lepszej przejrzystości podział na źródła pierwszorzędne i drugorzędne? Szkoda, że w bibliografii nie ma prostego podziału na źródła, opracowania i literaturę pomocniczą.

Cytując w przypisie artykuł czy też pozycję książkową na końcu podaje się stronę przez „s”, a

nie „ss” (np. s. 20). Autor na s. 54 raz pisze „Ruch Biblijny i Liturgiczny”, a innym razem „Ruch biblijny i liturgiczny”. Cytując czasopismo nie poprzedza się [w], to dotyczy bowiem książek.

Merytoryczna ocena rozprawy. Rozprawę od strony merytorycznej należy ocenić pozytywnie. Autor dogłębnie i poprawnie odczytał postulaty związane z faktem, że celem postu nie jest zapanowanie nad ciałem, jak to pojmują niektóre filozofie i religie Dalekiego Wschodu. Nie jest nim także troska o lepszą sylwetkę czy nawet zdrowie; te dwie kwestie są w czasach obecnych często mylone, co przejawia się w błędnym określaniu diety mianem „postu” (Daniela, Hildegardy, itp.). Post kosztuje i bynajmniej nie ma na celu polepszenia stanu zdrowotnego. Nie koncentruje się także na osobie poszczącej, lecz na Bogu i bliźnich. Nie jest na pokaz, lecz ma być zachowany w Bogu, w centrum postu jest Jezus i Jego Krzyż - prawdziwe drzewo życia, które rodzi nadprzyrodzone owoce światła i miłość.

Dowodzi tego na podstawie wybranych publikacji posoborowych. Trzeba podkreślić, że A. Chrapusta umiejętnie je „wyłuskał” z bogatego nauczania posoborowego. Ujęcie opracowanego w dysertacji przez Autora tematu jest twórcze i oryginalne.

Język rozprawy. Dysertacja została napisana językiem starannym i poprawnym. Płynność języka jest tym bardziej godna podkreślenia. O zawartości treściowej rozprawy czytelnik jest w zasadzie dobrze poinformowany w poszczególnych rozdziałach. Na uznanie zasługuje zamieszczone podsumowanie poszczególnych rozdziałów.

W dysertacji można znaleźć, kilka niefortunnych sformułowań, np. „Chrześcijanin żyjący w społeczeństwie zorganizowanym według ludzkich zasad narażony jest na wpływy tego świata” (s. 27). „Obecnie staje się modny duński styl życia zwany „hygge” (s. 71). Grzech nieumiarkowania w jedzeniu i picu jako jeden z grzechów głównych oznacza jeść zbyt wiele lub w sposób wyszukany i kosztowny” (s. 94).

Istotne osiągnięcia rozprawy. Uzasadnienie słuszności tematu i wskazania na merytoryczną wartość rozprawy dowodzą, że P. Chrapusta sprostował podjętym zamierzeniom. Doktorant dobrze zagłębił się w wypowiedzi Magisterium Kościoła na zadany sobie temat, a także właściwie odczytał zasadnicze przesłanie współczesnych teologów na temat wartości postu dla rozwoju życia chrześcijańskiego.

W niniejszej rozprawie Autor dysertacji jasno wyartykułował w sposób systematyczny zagadnienie źródła życia duchowego chrześcijanina poprzez praktyki pokutne, jego celu i wskazał na konieczność jego rozwoju. Cennym osiągnięciem pracy Autora są badania nad przejawami i przyczynami kryzysu praktyk pokutnych.

Pytania i wątpliwości na kanwie rozprawy. Lektura rozprawy doktorskiej, którą należy wysoko ocenić, przynosi kilka uwag, raczej do dyskusji, aniżeli mającej charakter poważnych zarzutów.

W dysertacji dobrze byłoby uwzględnić temat „post i ogołocenie Jezusa”. Brakuje omówienia kwestii postu, który jest przygotowaniem do śmierci, a nawet jego częściową aktualizacją.

W badaniach ankietowych brały udział osoby między cztertnastym a sześćdziesiątym rokiem życia zobowiązane prawem kościelnym do przestrzegania postu (s. 163). Szkoda, że Autor nie uwzględnił innych grup wiekowych, przecież w dysertacji chodzi o post jako taki, a nie tylko w dni, do których zobowiązuje Kościół katolicki.

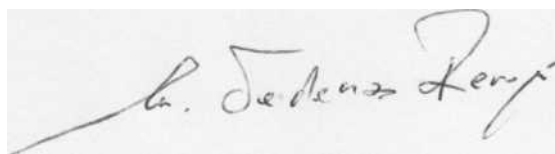
Fakt, że omawiana tu rozprawa może budzić pewne dyskusje, a także konkretne zastrzeżenia, nie oznacza wcale, że kwestionuje się tu t zasadniczą wartość. Autor dysertacji wykazał się bowiem dużą pracowitością w zebraniu i zinterpretowaniu materiału źródłowego, sięgnął po liczne opracowania oraz potrafił stworzyć względnie zwarty obraz postulatów odnośnie życia duchowego współczesnego chrześcijanina.

Trzeba także podkreślić dobry styl pracy, klarowność języka, nawet jeśli Autor nie ustrzegł się

w niej pewnych niejasności. Nie ulega wątpliwości, że niezależnie od wyrażonych zastrzeżeń i wskazania pewnych braków rozprawa A, Chrapusty jest potwierdzeniem jego dobrego warsztatu naukowego i ogromnej pracowitości. Przedstawiona przez Doktoranta rozprawa, mimo poczynionych uwag, wnosi niewątpliwy wkład w polską myśl teologiczną i może być wykorzystana jako materiał źródłowy do dalszych badań.

3. Wniosek końcowy. Ocena całości rozprawy Doktoranta jest pozytywna i zasługuje na uznanie. Właściwe postawienie problemu, wyrażone w sformułowaniu tematu pracy zostało wyczerpująco opracowane i wyjaśnione w kolejnych częściach rozprawy. Świadczy to o dobrym opanowaniu warsztatu naukowego. Pozwoliło to na dobre wykorzystanie obfitych źródeł i opracowań. Wywody prowadzone zgodnie z przyjętym planem cechuje przejrzystość sformułowań i wyprowadzonych wniosków. Rozprawa doktorska Adama Chrapusty pt. „Znaczenie postu dla rozwoju życia chrześcijańskiego w kontekście współczesnych uwarunkowań społeczno-kulturowych” stanowi wartościowy przyczynek do opracowania podstawowego aspektu teologii moralnej i jej istotnego zagadnienia jakim jest odkupienie człowieka.

Dysertacja jest napisana poprawnie, zarówno od strony merytorycznej, jak i formalnej. Spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim, dlatego też stawiam wniosek o dopuszczenie, mgra lic. Adama Chrapusty do dalszych etapów przewodu doktorskiego oraz wyrażam przekonanie, że rozprawa ta będzie stanowiła ważny element dorobku naukowego Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

[ks. dr hab. Tadeusz Reroń prof. PWT]

Wrocław, 28 VIII 2023 r.